

Delaktighet – rättighet och möjlighet för flerspråkiga elevers vårdnadshavare

Det är strax efter det att skoldagen avslutats på Rödhakeskolan, en F–6-skola med 72 % flerspråkiga elever i ett mångfaldsområde. Med flerspråkig menas här att eleverna talar ett eller flera språk i hemmet som är annat än skolans undervisningsspråk. De andra eleverna har gått till fritidshemmet eller hem, men vid det runda bordet i rektorns rum sitter den 10 år gamla flerspråkiga Arian. Tillsammans med honom kring bordet sitter rektorn, hans pappa och en polis i uniform.

Man kanske undrar varför de sitter där, rektor, polis, Arian och hans pappa. Vi har alla vår föreställningsvärld utifrån våra upplevelser och de erfarenheter vi gjort tidigare i livet och kanske associerar vi denna situation till en ekvation som ser ut som så här: *rektor + polis + vårdnadshavare + elev = vad kan Arian nu ha bittat på för fuffens?* Vi har då genast gjort en bedömning och kategorisering och kanske kan det då vara bra att tänka på den här rektorns ord om att man måste lära sig nytänkande i ett reformarbete, inte låsa fast sig vid omedvetet förutfattade meningar:

Man har väldigt lätt för att kategorisera, och man har väldigt lätt för att döma i skolans värld, och man har egentligen, när man kategoriserar och dömer, så väldigt lite fokus på det som är skolans uppdrag.

Men den här situationen har mer med laglighet än olaglighet att göra. För att förstå kontexten måste man backa minst ett år tillbaka i tiden till den tidpunkt då Arian gick i tredje klass. I den här skolan, liksom i en del andra skolor i mångfaldsområden, var måluppfyllelsen låg, föräldramötena var glest besökta och få vårdnadshavare kom på besök till skolan när rektorn tillträdde. Hon upptäckte snart att många elevers läsförmåga inte uppfyllde åldersadekvata kriterier, och på skolan startades inom kort en läskampanj. Vid denna tidpunkt, alltså när Arian gick i tredje klass, hade han tillägnat sig sju svenska bokstavsljud och hans läskunnighet tycktes ligga långt i fjärran. Arians pappa var ingen vän av skolan och hans fåtaliga kontakter var bara de tillfällen då han per telefon på ett ganska aggressivt sätt klagade över att hans barn inte fick rätt bemötande eller undervisning. Varken han eller hans fru var läskunniga och han försörjde sin månghövdade familj genom verksamhet som inte alltid låg inom lagens ramar och hade därför varit i klammeri med rättvisan ett antal gånger.

Att bjuda in när barnen har framgång

På skolan hade man infört att när barnen klarat det första lästestet, vilket innebar att kunna staka sig igenom en text, firades de på något sätt för att de skulle känna att de utfört en prestation och bli sporrade till fortsättning. Turen hade nu kommit till Arian. Rektorn kontaktade då hans vårdnadshavare och bjöd in dem till tårta på skolan för att fira sonens framgång inom läsandets område. Inför detta möte säger rektorn:

Jag ställer aldrig direkt en fråga om man kan läsa eller inte men man ska jobba med ödmjukheten inför att människor vill sina barns väl. Jag tror inte man förstår vilken exkludering det är att leva i Sverige eller något annat europeiskt land 2020 och inte vara läsare. Alltså jag tror inte man kan tänka sig in i det därför att någonstans är själva läsandet så automatiserat hos de flesta så man tänker inte ens på att man gör det. Men att då vara den som inte kan läsa en vägs skylt, som inte vet hur en bokstav ser ut, som inte kan skriva sitt namn, som inte kan ta del av någon information över huvud taget någonstans, alltså det är fruktansvärt.

Arians pappa kom till mötet och man spelade in på Iphone när Arian stakade sig igenom texten och sedan åt man tårta. När pappan hörde sin stakande son rann tårarna nerför kinderna han sa: ”rektorn, rektorn, jag har barn som kan läsa”. Det här kan tyckas som en solskenshistoria, men den är egentligen bara en illustration av de stora skillnader som kan finnas mellan de vårdnadshavare med skolbakgrund som gärna kommer till skolan vid exempelvis föräldramöten och de vårdnadshavare som aldrig fått möjlighet att skaffa sig läskunnighet, som ofta visar misstro mot skolverksamheten och kanske helt håller sig undan skolan. Men, som rektorn framhåller, det gäller att se att alla vårdnadshavare har samma önskan och agera därefter:

Även om man inte har någon skolbakgrund så förstår dom flesta vårdnadshavare som bott i Sverige att skolan är jätteviktig. Skolan är ju deras egen och deras barns väg ut ur det man sitter i just nu och det är väldigt tydligt på vår skola. Man vill att det ska gå bra, man vill att barnen ska gå på högskolan, att man ska få betyg, att man ska in på gymnasiet, att man ska läsa på universitetet, att man ska få ett yrke där man har en bra lön så man har någon chans att flytta från det man sitter i nu. Det är jättetydligt.

Det här citatet pekar på det självklara i att alla vårdnadshavare vill sina barns bästa, och det är också rektorns utgångspunkt i alla möten med vårdnadshavare även om de som Arians pappa har visat stor avoghet mot skolan. Hans avoghet skulle kunna tolkas som en negativ uppfattning till skolverksamhet, men hans reaktion inför sonens läskunnighet visar på vilken stor betydelse sonens skolgång egentligen har för honom.

Vårdnadshavares delaktighet i sina barns skolgång – en framgångsfaktor

En omfattande forskning har visat att vårdnadshavares delaktighet i sina barns skolgång har stor betydelse för elevernas lärande, kunskaps- och identitetsutveckling. Exempelvis visades positiva resultat av vårdnadshavares delaktighet redan för omkring ett par decennier sedan av forskare som Hoover-Dempsey (1995), Epstein (2001) och Hendersson & Mapp (2002) och följdes senare av flera studier av Jeynes (2007, 2012). Samtidigt som en ansenlig mängd forskning pekat på vikten av vårdnadshavarnas delaktighet visar en annan både internationell och nationell forskning att flerspråkiga elevers vårdnadshavare inte får möjlighet till fullgod delaktighet, oftast på grund av språkbarriärer och olika förhållningssätt från såväl lärares som vårdnadshavares sida. Exempelvis visar en undersökning av Arias (2015) i USA att otillräckliga språkkunskaper hos både lärare och vårdnadshavare samt kulturella olikheter utgjorde ett hinder i

relationen mellan skola och hem. Detta överensstämmer med forskares beskrivning av hur många flerspråkiga vårdnadshavare upplever situationen i svensk skola. Exempelvis har Boukaz (2007) och Bunar (2015a, 2015b) kommit fram till att vårdnadshavare till flerspråkiga elever ofta känner sig utestängda från sina barns skolgång. Enligt forskare som Lahdenperä (1997), Elmeroth (2008) och Svensson (2016) diskuteras från skolans sida oftast frågan om språkbarriärer som ett hinder att det beror på vårdnadshavarnas språkliga kunskapsbrister, inte att det är lärarna som har bristande förståelse för vårdnadshavarnas språkliga resurser. Månsson & Osman (2017) framhåller att ett av problemen gällande språkkunskaper är att man från skolans sida inte inser vilka svårigheter det kan innebära för nyanlända vårdnadshavare att förstå skolans språk. Enligt Elmeroth (2008) ska institutioner vara medvetna om sin egen delaktighet och inte lägga ansvar på vårdnadshavarna för kulturella skillnader eller språkliga tillkortakommanden vid mindre lyckad samverkan.

Interkulturellt förhållningssätt och transspråkande Kulturbundna skillnader kan innebära att skola och vårdnadshavare har olika förväntningar på vårdnadshavarnas delaktighet, och för att överbrygga skillnaderna bör skolor enligt Lahdenperä (2010) inta ett interkulturellt förhållningssätt. Ett interkulturellt förhållningssätt innebär bland annat att man från skolans sida har en öppenhet för olika kulturyttringar och språkliga resurser (Lahdenperä 2010). Av stor betydelse är enligt Boukaz (2007) och Svensson (2016) att det skapas möjlighet för vårdnadshavare att få inblick i det svenska skolsystemet så att de blir införstådda med de krav som skolan enligt läroplanen ställer på dem (Skolverket 2018) samtidigt som de också blir medvetna om sina rättigheter och skyldigheter.

Ett interkulturellt förhållningssätt är alltid komplext med många olika insatser. På Rödhakeskolans har det bland annat inneburit införande av en flerspråkighetspolicy där en av hörnstenarna är transspråkande undervisning. En sådan undervisning är gynnsam för både elever och vårdnadshavare enligt en omfattande flerspråkighetsforskning av exempelvis García (2009), Cummins (2017) och Svensson & Khalid (2017). García (2009) använder begreppet *social justice*, *social rättvisa*, för en av de transspråkande strategierna i undervisningen. Med *social rättvisa* menar hon att man från skolans sida ska inta en attityd till alla språk som likvärdiga, kunskapsbärande och en källa till lärande. En sådan attityd från skolans sida innebär ett steg i riktning mot att bjuda in vårdnadshavare till delaktighet eftersom de därmed kan uppleva det som en bekräftelse från skolans sida av det språk som de talar med sina barn. Detta kan medföra att de känner tillit till den skola som har hand om deras barns utbildning. Den andra strategin, *social practice*, *social praktik*, handlar om hur transspråkande omsätts i praktiken i undervisningen och även den strategin inbjuder vårdnadshavare till ökad delaktighet med insyn och delaktighet i skolarbetet genom exempelvis flerspråkiga samarbetsläxor.

I den här artikeln är visserligen inte transspråkande i fokus, men den grundsyn om delaktighet genom språklig och kulturell likvärdighet som speglas i strategierna blir tydligt framträdande i uttalanden av skolledaren i intervjuerna nedan. Enligt Lahdenperä (2008) och Elmeroth (2008) är det ytterst skolledningen som har ansvar för att skapa ett klimat där de enskilda lärarna omfattas av ett interkulturellt förhållningssätt. Därför är det den rektor som lett reformarbetet som gör sig hörd i denna artikel när hon beskriver vilka tankar,

resonemang och åtgärder som legat till grund för uppbyggnad av en interkulturell samsyn och skapande av relationer och tillit.

Att skapa tillit

Exemplet ovan med Arians pappa visar hur rektorn genom ett kreativt tänkesätt brutit igenom barriärer av motstånd när hon fått vårdnadshavaren att komma till skolan. Men det räcker inte bara att rektorn kommer med nya och kreativa idéer vid enstaka tillfällen, alla på skolan måste genomsyras av tanken att det är skolans ansvar att skapa delaktighet genom att bygga relationer och tillit. Man kan inte lägga ansvaret på de flerspråkiga elevernas vårdnadshavare att förstå hur de ska tillägna sig tillit till skolan. Med tanke på skolans placering i ett mångfaldsområde säger rektorn:

Mycket handlar om den kontexten vi har här. De familjer som vi har på skolan har ganska olika erfarenheter av skolväsendet med sig från sina olika bakgrunder. Det gör att dom är ganska sårbara, dom är ganska rädda på olika sätt för skolan och det måste man hantera. Bästa sättet att hantera det på är att bygga relationer som är positiva kring deras barn. Det tänker jag är en bra utgångspunkt för de samtal jag har med föräldrar och jag inleder alltid med: *Vad ska vi från skolans sida göra för att det ska bli bra för ditt barn?* De måste förstå att vi inte är där för att bestraffa dom eller deras barn, inte ens om det kanske uppstått problem. Ett leende, välkomna hit, fråga om man vill ha kaffe, gå tillsammans till kaffeautomaten i personalrummet och prata lite all dagligt under tiden. Skapa en atmosfär att här är vi på lika villkor. Och vi ska tillsammans göra det bästa för ditt barn.

Det finns vårdnadshavare som av olika anledningar håller sig dolda för skolan och aldrig visar sig och som därför inte får tillfälle att diskutera sina barns skolgång varken med lärare eller rektor. Skolans personal lever i ovisshet om varför de håller sig borta men då kallar rektorn på den här skolan vårdnadshavarna till ett samtal på ett formellt sätt via brev. Vid sådana tillfällen passar hon på att göra vårdnadshavarna medvetna om sina rättigheter och att det är viktigt att de kommer till skolan:

Ja, vi berättar lite grann om skolsystemet, visar skolan och lite grann vad man har för rättigheter som förälder i svensk skola, för man har ju rättighet att få information och man har ju rättighet få vara delaktig.

Genom att först visa en formell sida av skolan som myndighet får således rektorn vårdnadshavaren att komma till skolan, och när vårdnadshavaren väl är på plats passar hon på att lyfta fram rättigheter och ger på så sätt vårdnadshavare sådan information som påtalas i Läroplanen (Lgr18) samtidigt som hon genom sitt bemötande visar vårdnadshavaren att man är välvilligt inställd och lyfter fram hur man från skolans sida ser positivt på vårdnadshavares delaktighet.

Att ge vårdnadshavare möjlighet att bli goda förebilder

För Arians del fortskrider läsutvecklingen och en dag säger han till rektor och lärare att han vill bli polis när han blir stor. Då tar rektorn tillfället i akt och

kontaktar kommunpolisen så att Arian får prata med en ”riktig” polis vilket hon också meddelar hans pappa som då gärna vill vara med på mötet. Så är vi tillbaka i den situation som inledde den här artikeln. Där sitter Arian och tycker det är jättemysigt och häftigt att tala med en polis som han nu får kontakt med och som kan framstå som en förebild för hans framtida yrkesval. Pappan och polisen deltar i samspråket och avslöjar inte med en min att de träffat varandra förut.

Denna situation kan i och för sig tyckas vara unik, men samtidigt visar den hur skolans personal enligt rektorn ska förhålla sig i sitt uppdrag som lärare oavsett vårdnadshavarnas förehavanden:

Visst får Arians pappa ut och in på kåken men hans barn kan ändå bli polis. Jag tänker att det är en liten sån där nyckelgrej att vi kan tycka vad vi vill om honom men det får inte påverka hur vi jobbar med hans son. Vi kan inte göra något åt pappan, det är polisens ansvar, men vi kan rädda hans barn från att följa i hans fotspår. Det kan vara jättesvårt för en del personal att förstå det. Men det är där dom måste göra den där tankekurpan för det spelar ingen roll vad man har för diagnos och det spelar inte heller någon roll vad vårdnadshavarna håller på med för skolans uppdrag är jättetydligt. Det är lika för alla barn oavsett, och då måste professionen fundera på vad professionen kan göra. Vi kan inte förändra en diagnos eller ett beteende på det sättet och vi kan inte heller förändra föräldrar men vi kan hantera både föräldrar och diagnoser och det är det där vi måste lägga krutet på, det är där vi måste ha fokus.

Arian i fallbeskrivningen ovan har alltså en pappa som inte kan läsa men efter att han fått delta i firandet av Arians läsförmåga visar han sig på skolan litet då och då för att höra hur det går för Arian och hans yngre syskon. Vid ett samtal med rektorn säger han att han inte själv kan stödja sina barn i skolarbetet eftersom han inte kan läsa och ber att skolan ska ge hans barn den hjälp som inte han själv kan ge dem. Med detta uttalande visar han stor tillit till skolan, dels därför att han litar på att skolan kan hjälpa hans barn, dels därför att det nu finns en så prestigelös situation att han själv kan berätta att han inte är läskunnig. För Arian och hans syskon är det av största betydelse för deras studieframgång att fadern blir ett föredöme för sina barn. Som rektorn säger:

vi kan inte göra något för att förändra honom utan det vi kan göra är att säkerställa att han är mån om att hans barn lyckas i skolan och då är vi nöjda och då får vi vara mycket om oss och kring oss för att se till att det blir så

Rektorn lyfter således här vikten av att skolans personal genom sitt förhållningssätt bortser från bedömning av vårdnadshavarnas förehavanden utanför skolan men ser dem som likvärdiga partner i skolans värld. Arians pappa är på ett sätt olik andra vårdnadshavare genom sitt agerande ute i samhället, men oavsett vem de är gäller det för rektor och lärare att skapa tillit till skolan så att vårdnadshavarna därmed blir ett stöd för barnens skolarbete även om de varken kan hjälpa sina barn språkligt eller kunskapsmässigt. Forskare som exempelvis Henderson & Mapp (2002) har vid genomgång av ett antal studier av vårdnadshavares delaktighet visat att elever har större studieframgång om vårdnadshavarna talar med sina barn om skolan i positiva ordalag och visar att de har höga förväntningar på både sina barn och skolan.

Ett annat sätt att knyta vårdnadshavare till skolan och skapa förebilder var ett föräldramöte på Rödhakeskolan som handlade om vikten av att vara en läsande förebild för sina barn. Fäderna till de flerspråkiga barnen lyste med sin frånvaro på skolan och verkade oftast inte vara delaktiga i sina barns skolgång vilket inte är unikt för Rödhakeskolan. Boukaz (2007) har i sin avhandling om utländska vårdnadshavare visat hur fäder i många familjer i invandrartäta områden upplever en degradering i sin roll som familjens representant utåt mot samhället, en roll som övertagits av mödrarna som därför tar ett mycket stort ansvar i familjerna. Till detta föräldramöte på Rödhakeskolan inbjöds endast fäderna som fick information om att man skulle diskutera hur pappor kunde vara förebilder för sina barns läsande. Rektorn och lärarna hade förväntat sig att det skulle komma ett tiotal personer, men det dök upp mer än 70 pappor, så en lärare fick snabbt rusa iväg till en stormarknad för att fylla på förtäringen. Det blev ett bra möte, sa rektorn:

och alla var jätteintresserade och ställde massor av kloka och bra frågor och det var också så där att vi höll det på en hög nivå om vad vetenskapen säger och hur vi jobbar här och så var det också praktiska grejer från bibliotekarien vad man kan göra och hur ett bra samtal om en bok går till. Hon berättade också hur man kan få tag på böcker både på svenska och andra språk.

Vid detta tillfälle fick vårdnadshavarna således information av skolans speciallärare om forskning kring läsande och vårdnadshavares betydelse för sina barns läsande. Därefter beskrev skolbibliotekarien hur ett bra boksamtal går till och hur papporna kan få tillgång till böcker på olika språk. Förutom fakta om läsning fick fäderna information om arbetet på skolan, en skola som de i stort sett aldrig brukade besöka.

Rektorn konstaterade att det här mötet:

blev en sådan där icebreaker. Tidigare visade sig ingen pappa på skolan men nu har vi väldigt mycket pappor som kommer till skolan och skrattar och hälsar och pratar och undrar hur det är. Det är det som är nyckeln. Det vill säga att skapa en miljö där man känner sig välkommen. Det där mötet fick vi göra en gång till för mammorna blev sura på oss, en reaktion som jag inte alls väntat mig, och så gjorde vi ett likadant möte där alla var inbjudna och som blev fullsatt.

Beskrivningarna ovan är således exempel på hur man bland annat arbetat på Rödhakeskolan för att skapa goda förebilder för eleverna genom att på olika sätt visa vårdnadshavare hur de själva kan agera inom ett skolväsende som många gånger skiljer sig från deras egna upplevelser av skolan under barndomen. Utformning av föräldramötena är således av stor vikt om man har för avsikt att ge vårdnadshavare möjlighet att bli delaktiga i skolverksamheten och i nästa avsnitt diskuteras några fler exempel samt kommunikationskanaler till samhället i övrigt.

Föräldramöten och andra samverkansformer med det omgivande samhället

Vid tidigare föräldramöten hade Rödhakeskolan svårt att intressera vårdnadshavare och få dem att komma till mötena vilket rektorn kommenterar:

Det tänker jag man måste förstå utan att döma. Man kan inte som skola konstatera nu hade vi ett föräldramöte och det var inga idiotiska föräldrar som kom på det här mötet heller utan man måste själv tänka efter. Okej det här funkade inte, hur kan vi göra i stället? Och så måste skolan förändra.

På Rödhakeskolan har man beslutat att gå ifrån traditionella föräldramöten med samling av varje klass i respektive klassrum. I stället har man stora gemensamma möten och har sedan eventuellt utifrån det träffar i klassrummet eller i språkgrupper om det är något särskilt man vill prata om. De gemensamma mötena kan exempelvis handla om hur man som vårdnadshavare kan hjälpa sina barn att utveckla svenska språket, om vikten av att veta vad barnen gör i den digitala världen eller olika samverkansformer med samhället i övrigt. Dessa möten är mycket välbesökta liksom möten då barnen uppträder och står för mötetets innehåll. Enligt rektorn är:

de gemensamma mötena på ganska avancerad nivå. Vi pratar utifrån vetenskap och den moderna forskningen. Oavsett vilken skolbakgrund man har så gör vi på samma sätt som vi hade gjort om skolan hade legat i Båstad eller på Lidingö. Vi gör ingen skillnad, vi förväntar oss att det här är föräldrar som också vill sina barn väl. Vi har alltid tolk till varje språk. Duktiga tolkar som deltar i verksamheten och känner den och vet hur vi jobbar. Såklart når infon fram olika men vi vill ha höga förväntningar på vårdnadshavarna och inte "dumförklara" någon. Vi har ofta fått frågor efteråt om olika saker tex läsning kopplat till det specialläraren berättar och visat. Och sen så klart så introducerar bibliotekarien alla de här böckerna som finns på olika språk.

Föräldramötena är således stormöten med möjlighet till eftermöten för uppföljningar och frågestunder, där skolans flerspråkiga lärare kan spela en stor roll. Variationen av möten kan ge upphov till lärdomar av olika slag, som exempelvis när man en gång lät svenska och somaliska män bilda en grupp:

det var lite roligt den gången för vi hade en livlig diskussion huruvida det var okej att slåss eller inte, Då tyckte dom somalisktalande männen att det var okej att deras barn slogs medan dom svenska männen absolut inte tyckte det var okej att deras barn slog tillbaka. Så det blev väldigt bra diskussioner i situationen. Där tänker jag att alla lärde sig nånting av det, inte minst om komplexiteten som här finns i varför det ibland kan bli som det blir på en skola med så många olika kulturer som kan krocka.

Från skolans sida har man goda relationer med de föreningar som finns i kommunen, till exempel somaliska föreningen, tjetjenska föreningen och syriska föreningen liksom med socialtjänsten och polisen. Representanter från de olika föreningarna kommer till skolan för föräldramöten vid olika tillfällen för att diskutera särskilda frågor, ibland bara för en av språkgrupperna. Som rektorn säger:

där kan vi ta dom här lite mer känsliga frågeställningarna och så har vi haft möten med de här föreningarna där vi haft någon från socialtjänsten med som kan berätta hur socialtjänstlagen fungerar och lite grand slå hål på den här myten att socialtjänsten är där för att omhänderta dina barn, att socialtjänsten har en annan inriktning i Sverige. Det gör också att man skapar goda relationer.

Skolan samverkar också med vårdnadshavare kring kultur- och fritidsföreningar för att olika parter ska veta vad som sker på barnens fria tid. Det är en stor fråga att samverka med många aktörer och kräver olika organisatoriska ansträngningar och kontakter med skilda instanser för fördjupning och breddning av skolans engagemang så att vårdnadshavare får möjlighet till delaktighet i skola och samhälle. Forskning har påvisat att elevernas utveckling är sammanvävd inte bara med vårdnadshavarnas delaktighet i skolans verksamhet, utan också med vårdnadshavarnas delaktighet i det omgivande samhället (se t.ex. Hendersson & Mapp 2002; Boukaz 2007; Lahdenperä 2008, 2010). Rektorn utvecklar sina tankar om detta förhållande utifrån erfarenheter från den egna skolverksamheten och att skolan har ett ansvar också inom detta område:

Så säger de [=eleverna] att de ska komma till mig och prata, och då de ska komma till mig och prata så undrar jag *vad är det ni vill berätta nu?* Då vill de berätta att mamma fått jobb eller pappa har fått jobb. Alltså det är en sådan otrolig börda för de här barnen som de varje dag bär att deras föräldrar står utanför arbetsmarknaden. Det som sker i samhället påverkar eleverna och sin familjesituation lämnar man inte utanför skolan. Jag tänker också att det är en sån här fråga om skolan ska lyckas helt fullt ut, så behöver vi vara en del i en mycket större samverkan för att få in de här föräldrarna i det som är normen för att leva och bo i Sverige. Att ha ett arbete och social tillhörighet det är egentligen ett minimum, men det har ju inte många av de här föräldrarna. När vi vill att de ska vara delaktiga i skolans verksamhet måste det vara vårt ansvar att hjälpa dem att få de rätta redskapen för det.

Här framhåller rektorn skolans ansvar i ett större sammanhang, alltså att inte vara en sluten institution utan att skolan genom sitt förhållningssätt med utblick mot samhället skapar möjlighet för vårdnadshavarna att kunna tillvarata sina demokratiska rättigheter.

Rödhakeskolan – en mångfaldsskola under utveckling

Rödhakeskolan är en skola som tidigare sågs som en ”så kallad problemskola” men genom ett reformarbete av skolans hela personal har vindarna vänt och man arbetar utifrån många olika infallsvinklar för en vidare utveckling. I denna artikel är det en rektor som fått föra ordet och berätta om några av sina insatser som här handlat om förhållningssätt och skapande av tillit i samtal med enskilda vårdnadshavare, föräldramöten och kontakter med det omgivande samhället, men hon är förstås inte ensam om utvecklingen av det som händer utan på skolan har alla samarbetat i reformarbetet. Just i denna beskrivning har inte någon ur den övriga personalgruppen kommit till tals, inte därför att de inte är lika betydelsefulla vid skapande av relationer till vårdnadshavare utan därför att jag velat specifikt fokusera en skolledares förhållningssätt och strävan att skapa delaktighet hos vårdnadshavare.

Författaren till artikeln är flerspråkighetsforskare och har haft förmånen att följa den svenska skolans utveckling mot en alltmer interkulturell förståelse för olika människors levnadsbetingelser. På Rödhakeskolan har hon på nära håll haft möjlighet att följa ett förändringsarbete med en ökande måluppfyllelse hos eleverna som resultat av detta arbete. Man har där gjort satsningar på språkliga utvecklingsstrategier i form av läskampanjer och transspråkande, det vill säga

användning av elevernas flerspråkiga resurser i undervisningen. I samband med förändringsarbetet har man också fokuserat på stärkta relationer med vårdnadshavarna så att de får möjlighet till större delaktighet i sina barns skolgång.

Diskussionsfrågor

1. Den här artikeln har handlat om en rektors sätt att förhålla sig till vårdnadshavare, och har, som i Arians fall, handlat om en pappa som visat sin misstro genom ett aggressivt beteende. Hur bemöter vi flerspråkiga elevers vårdnadshavare som visar misstro mot skolan och kanske inte alltid är så vänliga i sitt uppträdande? Hur arbetar vi för att omskapa misstro till tillit hos vårdnadshavare som kan ha begränsade språkkunskaper i svenska och inte alltid har den gedigna skolbakgrund som Sverige sedan länge kunnat erbjuda sina medborgare?
2. Vilken språkpolicy har vi på vår skola? Om vi inte har en flerspråkighetspolicy vad skulle det innebära att införa en sådan med tanke på vårdnadshavares delaktighet? En förekommande motivering är ibland att skolor inte vill använda en flerspråkighetspolicy är för att man har så få flerspråkiga elever i klasserna så det inte är lönt. Är detta en rimlig motivering? Varför eller varför inte?
3. Om vi redan infört en flerspråkighetspolicy med transspråkande på vår skola, vilka fördelar ser vi och vilka utmaningar innebär detta för att skapa delaktighet för flerspråkiga elevers vårdnadstagare?
4. Arians pappa blev inbjuden till skolan när hans son hade lärt sig läsa. Hur arbetar vi på vår skola för att visa vårdnadshavarna att deras barn gör framsteg i skolan? Har vi andra eller skulle vi kunna skapa andra kommunikationsvägar än det sedvanliga utvecklingssamtalet och andra traditionella sätt att meddela vårdnadshavare om deras barns skolresultat?
5. I den här artikeln diskuteras inte utvecklingssamtal, som naturligtvis också är en av den här skolans sätt att kommunicera med vårdnadshavarna. På vad sätt arbetar vi med utvecklingssamtal med beaktande av vårdnadshavarnas språk och skolbakgrund så att vi skapar ett genuint möte mellan likvärdiga medborgare?
6. Forskning visar (se t.ex. Boukaz 2007; Svensson & Khalid 2017) att flerspråkiga elever kan visa ringaktning inför föräldrar som har begränsade kunskaper i svenska språket och det kunskapsstoff som förmedlas i svenska skolan. Vad gör vi på vår skola för att ge vårdnadshavare möjlighet att utgöra goda förebilder för sina barn?
7. Att vara invandrad till ett annat land i vuxen ålder kan innebära svåra utmaningar för att förstå sitt nya hemlands samhällliga och kulturella företeelser vilket kan återverka på deras barns studieresultat. Vad gör vi på vår skola för att ge vårdnadshavarna verktyg för att skaffa sig bättre förståelse för hur det omgivande samhället fungerar?
8. På Rödhakeskolan har man varierade föräldramöten och låter ibland vårdnadshavare från olika etniska grupper mötas och diskutera frågor som kan upplevas som kontroversiella, till exempel som i diskussionen mellan svenska och somaliska pappor om tillgripande av våld. Kan vi på vår skola tänka oss att ordna sådana här debatter med utmanande ämnen mellan olik tänkande grupper. I så fall vilka?

Referenser

- Arias, Beatriz M. (2015). Parent and community involvement in bilingual and multilingual education. I: Wayne E. Wright, Sovicheth Boun & Ofélia García (red.), *The handbook of bilingual and multilingual education*. Chichester: Wiley Blackwell. (282–298)
- Boukaz, Laid (2007). *Parental involvement in school*. Malmö: Malmö högskola
- Bunar, N. (2015a). Det osynliggjorda föräldraskapets nätverk.
- Bunar, Nihad (2015b). Inledning. I: Nihad Bunar (red.), *Nyanlända och lärande: Mottagande och inkludering*. Stockholm: Natur & Kultur. (9–36)
- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Dahlstedt, M (2018). Parental responsabilization: Involving ”immigrant parents” in Swedish schools. I: Guo, Y. (Ed.), *Home-school relations: International perspectives*. Singapore: Springer Nature. (73–87)
- García, Ofelia (2009). *Bilingual education in the 21st century: a global perspective*. Malden, MA: Blackwell Pub.
- Elmeroth, Elisabeth (2008). *Etnisk maktordning i skola och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Epstein, Joyce (2001): *School, family and community partnership: preparing educators and improving schools*. Boulder, Colorado. Westview press.
- Hendersson, Anne T. & Mapp, Karen L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family and Community Connections on Student Achievement*. Austin, Texas: SEDL – Advancing Research, Improving Education. Annual Synthesis 2002.
- Hoover-Dempsey, K. V. & Sandler, H. M. (1995). *Parental involvement in children’s education: Why does it make a difference?* Teachers College Records, 97, 310–331.
- Hornby G 2000. *Improving parental involvement*. Continuum, London.
- Jeynes, William H (2007): The Relationship between Parental Involvement and Urban Secondary School Student Academic Achievement: A Meta Analysis. *Urban Education*. 42(1), s. 82–110.
- Jeynes, William H. (2012). A meta-analysis of the efficacy of different types of parental involvement programs for urban students. *Urban Education*, 47(4), 706–742.
- Lahdenperä, Pirjo (1997). *Invandrarbakgrund eller skolsvårighet? En textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrarbakgrund*. Studies in educational studies 7. Stockholm: LHS förlag.
- Lahdenperä, Pirjo (2008). *Interkulturellt ledarskap: Förändring i mångfald*. Lund: Studentlitteratur.
- Lahdenperä, Pirjo (2010). Mångfald som interkulturell utmaning. I: Pirjo Lahdenperä & Hans Lorentz (red.), *Möten i mångfaldens skola: Interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar* (15–39). Lund: Studentlitteratur.
- Månsson, Niclas & Osman, Ali (2017). I gapet mellan hem och skola: om några somaliska föräldrars möte med den svenska skolan. I: Lahdenperä, Pirjo & Sundgren, Eva (red.) (2017). *Nyanlända, interkulturalitet och flerspråkighet i klassrummet*. Stockholm: Liber. kapitel 71–93.
- Skolverket (2018) Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2018. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3975> Hämtad den 20191031.
- Svensson, Gudrun (2016). Från enspråkig norm till flerspråkighet som resurs: Skola i förändringsprocess. I: Karin Larsson Eriksson (red.), *Möten och mening* (209–225). Lund: Nordic Academic Press.
- Svensson, Gudrun (2017). *Transspråkande i praktik och teori*. Stockholm: Natur & kultur.
- Svensson, Gudrun & Khalid, Intisar (2017). Transspråkande för utveckling av flerspråkighet. I: Pirjo Lahdenperä & Eva Sundgren (red.), *Nyanlända, interkulturalitet och flerspråkighet i klassrummet*. Stockholm: Liber. Kapitel 94–115.